

3. Современный словарь по педагогике / Сост. Е.С.Рапацевич – Минск: Современное слово, 2001. – 928с.

4. Фрідман Л.І. Психопедагогіка загальної освіти: Посібник для учнів і вчителів. / Л.І. Фрідман. – К.: Ін-т практ. психології, 1997. – 287 с.

УДК 377.011.3 – 051:78:195.947.5

Хоменко Л.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК УМОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

У статті здійснено теоретичний аналіз мотивації, у студентів педагогічних коледжів для розвитку інтересу в галузі музично-педагогічної діяльності. Розкрито відмінність поняття «мотивація» та «мотив». Розглянуті різні аспекти формування позитивної мотивації до музично-педагогічної діяльності студентів педагогічних коледжів. Розкриті умови та основні причини спаду мотивації до музично-педагогічної діяльності у студентів педагогічних коледжів.

Ключові слова: *мотив, мотивація, музично-педагогічної діяльність, студенти педагогічних коледжів.*

Хоменко Л. Формирование мотивации к музыкально-педагогической деятельности как условие профессиональной подготовки студентов педагогических колледжей. *В статье осуществлен теоретический анализ мотивации у студентов педагогических колледжей для развития интереса в области музыкально-педагогической деятельности. Раскрыто различие понятия «мотивация» и «мотив». Рассмотрены различные аспекты формирования положительной мотивации к музыкально-педагогической деятельности студентов педагогических колледжей. Раскрыты условия и основные причины спада мотивации к музыкально-педагогической деятельности у студентов педагогических колледжей.*

Ключевые слова: *мотив, мотивация, музыкально-педагогической деятельности, студенты педагогических колледжей.*

Khomenko L. Formation of motivation to musical and educational activities as a condition for professional training of students of pedagogical colleges. *The article presents a theoretical analysis of motivation in students of pedagogical colleges to develop interest in the field of musical-pedagogical activity. Revealed the difference of the notions "motivation" and "motive". Various aspects of formation of positive motivation to the musical-pedagogical activity of students of pedagogical colleges. Describes the conditions and main causes of the decline of motivation to musical-pedagogical activity at students of pedagogical colleges.*

Keywords: *motive, motivation, musical and educational activities, students of pedagogical colleges.*

На сьогодні в нашій державі склалася доволі складна ситуація в лавах освіти. Особливої складності вона набуває в педагогічному секторі. Мало хто з абітурієнтів хоче вступати до педагогічних закладів освіти в зв'язку з недостатньою престижністю та низькою фінансовою забезпеченістю професії. Особливо, на нашу думку, втрачають в цьому педагогічні коледжі, тому що вони націлені на специфічну студентську аудиторію. Їх особливістю є те, що студенти вивчають шкільну програму останніх років у коледжі і при цьому ще отримують навантаження з того напрямку професії, який вони обрали. Тому ми вважаємо дуже важливим фактом те, що студентам потрібно донести розуміння потреби в їхній професії і мотивувати їх не тільки до навчання, а й до подальшої роботи в галузі освіти

вже в якості педагога, який сам буде спонукати молодь до потреби в знаннях і потягу до певного роду діяльності.

Говорячи про мотивацію, потрібно зауважити, що студенти педагогічних коледжів є досить специфічною групою студентської молоді. Їх особливість полягає у віковому періоді, коли вони починають засвоювати майбутню професію. Ці молоді люди ще не мають чітких цілей, не бачать кінцевого результату своєї діяльності в тому навчальному закладі, в якому вони навчаються, не бачать того, до чого вони мають прийти, а прийти вони повинні до чіткого усвідомлення себе як педагога, як діяча в галузі музично-педагогічної освіти.

Для формування та розвитку позитивної мотивації у студентів має бути сформоване професійне уявлення, чітко визначена та усвідомлена кінцева мета, відпрацьована система навчальних дій, що одночасно виступають умовою формування та розвитку пізнавальних мотивів учіння.

Найбільш важливими для розуміння сутності мотивації педагогічної діяльності ми вважаємо дослідження Б. Ананьєва, М. Анцибор, С. Архангельського, Ю. Бабанського, Л. Божович, Л. Виготського, Н. Гузій, М. Данілова, М. Дьяченка, Г. Журавльової, І. Зязюна, Л. Кандибовича, Н. Кузьміної, М. Кухарєва, О. М. Леонтєва, Є. Науменка, Н. Ничкало, А. Петровського, О. Петуніна, А. Ростунова, С. Рубінштейна, В. Сластьоніна, М. Тарасевича, І. Фастовця, О. Щербакова та ін. На сучасному етапі питання проблеми мотивації праці в Україні розробляли такі вчені: А. Афонін, Г. Дмитренко, Г. Клименко, Н. Мартиненко та ін.

Щодо сутності поняття «мотивація», то багато авторитетних учених (М. Алексєєва, Б. Баєв, Г. Костюк та інші) визначають її як систему мотивів, значущих для людини. Дослідники мотиваційної сфери особистості однакові в думці, що до її структури входить система спонукань, яка обіймає цінності, інтереси, смисли, ідеали, установки, переконання тощо (С. Анісімов, А. Асмолов, О. Леонтєв, Д. Узнадзе та ін.). А. Мудрик зазначає, що мотивація – це не лише мотиви, а й ситуативні чинники, які можуть бути досить динамічними та мінливими. За О. Леонтєвим, мотивація визначає цілеспрямованість дії, організованість і стійкість діяльності, спрямованої на досягнення кінцевої мети.

У педагогічній енциклопедії поняття «мотивація» (від лат. moveo – рухаю) визнана системою мотивів або стимулів, спонук людської поведінки, та діяльності. С. У. Гончаренко розглядає мотивацію як «систему мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки».

В. Г. Асєєв поділяє мотивацію на негативну та позитивну, вважаючи, що мотивація пов'язана з емоціями людини. С. С. Занюк також говорить про існування позитивної та негативної мотивації. Під негативною мотивацією він розуміє «спонукання, яке може бути викликано розумінням деяких незручностей, покарань, що можуть трапитись у випадку невиконання діяльності. Передчуття неприємностей та покарань – ось що стимулює до активності під час негативною мотивації».

Натомість В. І. Ковальов відстоює інший погляд, згідно з яким мотивація не може бути позитивною чи негативною. На його думку, негативною чи позитивною може бути поведінка чи діяльність, тому вчений розглядає мотивацію як «сукупність мотивів поведінки та діяльності». Г. С. Костюк стверджує, що будь-яка діяльність людини завжди полі-мотивована, тобто її зумовлюють і підтримують різні мотиви; ієрархія цих мотивів досить стихійно складається впродовж розвитку особистості під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.

Поняття мотивації, зазвичай, використовують у двох значеннях:

- як систему факторів, які викликають активність організму й визначають спрямованість поведінки людини. Сюди входять такі утворення: потреби, мотиви, наміри, цілі, інтереси, устремління;
- як характеристики процесу, що забезпечують на певному рівні поведінкову активність, тобто мотивованість.

Враховуючи широту поглядів стосовно поняття «мотивація», говорячи про неї як про невід'ємну складову в повсякденному житті, вчені мають на увазі, що людина щось робить охоче, за власним бажанням, за власною волею. Вивчення мотивації людини показує, що вона завжди цілеспрямована. Здатність до цілепокладання – суто людська риса. Мета, яку

ставить перед собою людина, інтегрує в одну структуру регулятивних процеси поведінки, відображає активний бік свідомості й часто визначає спосіб і характер дій людини.

Важливим елементом мотивації є мотив діяльності, який став предметом дослідження філософів, педагогів, психологів та ін. Мотив - (від латинського *moveo* – рухаю) – спонукальна причина дій і вчинків людини (те, що штовхає до дії). Згідно з визначенням, сформульованим С.Л.Рубінштейном і схваленим Н.В.Кузьміною, В.С.Мерліним та ін., він трактується як сутність психологічних умов, котрі визначають цілеспрямований характер діяльності людини.

А. Байметов називає три групи мотивів педагогічної діяльності: посадові мотиви; мотиви зацікавлення та захоплення роботою; мотиви захоплення від спілкування з дітьми («любов до дітей»). Він з'ясував, що тип мотивації впливає на характер і спрямування педагогічних вимог та корелює з відповідним стилем керівництва.

Під внутрішніми мотивами навчальної діяльності ми розуміємо спонукання, в основі яких лежить задоволення від процесу й безпосередніх результатів навчально-пізнавальної діяльності. До цього типу мотивації належать: пізнавальний мотив, мотив самодетермінації, мотив самовдосконалення. До зовнішніх мотивів відносимо спонукання, що тематично не пов'язані з процесом і безпосередніми результатами навчальної діяльності студентів, але відіграють важливу стимулюючу роль: професійний мотив, мотив досягнення, мотив обов'язку, комунікативний мотив, мотив самоствердження, прагматичний мотив.

У процесі становлення особистості майбутнього вчителя музики вагоме місце посідає формування мотивації педагогічної діяльності, яка визначає його готовність до музично-педагогічної праці. Мотивація музично-педагогічної діяльності має свої особливості, зумовлені специфікою останньої як особливої форми активності людини [4].

Музично-педагогічні дисципліни мають величезний потенціал для здійснення ціннісно-орієнтованого навчання, оскільки вони формують особистість студента. Тому не дивно, що вплив музики на становлення особистості, перш за все молоді, є величезним, а тому і проблеми формування мотивації музично-педагогічної діяльності завжди залишаються актуальними.

Структура мотивації музично-педагогічної діяльності охоплює, насамперед, такі провідні мотиви, як музичні потреби й інтереси, естетичні ідеали та схильності, художні смаки, педагогічні переконання та гуманістично-педагогічний світогляд.

Початок процесу формування мотивації майбутніх учителів музики завжди пов'язаний з потребою в музичній діяльності. Музичні потреби студентів виникають і розвиваються в процесі музично-навчальної діяльності, яка завжди повинна базуватися на позитивному емоційному ставленні до неї студентів [4].

Мотивація студентів, яка тісно пов'язана з активізацією музичних здібностей, є головним спонукальним та психологічним чинником успішного оволодіння музикою. Тому серед найголовніших завдань викладача є створення умов для формування позитивної мотивації студента і максимального розкриття його творчого потенціалу; навчання його працювати змістовно, відповідально, результативно, творчо. Прагнення навчити студентів музики породжує пошук нових форм роботи, які забезпечують максимальну музичну активність студентів.

Формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики в педагогічному коледжі повинно поєднувати психолого-педагогічну та соціальну підготовку, індивідуальний стиль діяльності та творчу педагогічну взаємодію. О.Морозова проаналізувавши питання мотивації педагогічної діяльності вчителя музики – визначає її як сукупність стійких мотивів (музично-педагогічного інтересу, схильності до навчання дітей музики, відповідних ідеалів і переконань у необхідності займатися музично-освітньою працею, гуманістичного педагогічного світогляду), зумовлених внутрішньою потребою та орієнтованих на цілеспрямоване музично-педагогічне самовдосконалення [4].

У сучасних музично-педагогічних дослідженнях (Е.Абдуллін, Л.Арчажнікова, О.Олексюк, В.Орлов, Г.Падалка, О.Рудницька, О.Щолокова) сформувались стійкі уявлення щодо структури професійної діяльності майбутнього вчителя музики, які ґрунтуються на

положенні про її детермінованість специфікою музичного мистецтва та метою музично-освітнього процесу. Учені акцентують увагу на розширенні можливостей пізнавальної, креативної, рефлексивної діяльності студентів, досягненні ними більш високого рівня самоорганізації з метою формування креативності учнів та здатності до самоуправління власним особистісним та професійним розвитком [5].

Професія вчителя музики складна і багатогранна, вона ставить до особистості вчителя цілу низку вимог. У своїй педагогічній діяльності він виступає як методист, вихователь, виконавець. Окрім загально-педагогічних і психологічних знань учитель-музикант повинен володіти широким спектром музичних знань, умінь і навичок у виконавській діяльності. Він повинен уміти організувати увагу учнів на сприймання музики, стимулювати музично-естетичну творчість, і цим самим сприяти розвитку духовності молоді для підвищення їхньої загальної культури. Професійну готовність учителя до музично-педагогічної діяльності визначає комплекс мотиваційних і операційних компонентів: високий рівень свідомого ставлення до педагогічної праці; розуміння її суспільної значущості; інтерес до своєї професії; любов до дітей; володіння сучасними методами навчально-виховної роботи в системі естетичного виховання школярів; формування у студентів творчо-дослідницького підходу до професійної діяльності; знання методики музичного виховання, змісту циклу психолого-педагогічних дисциплін; володіння музичним інструментом (виконання музичних творів, транспонування, акомпанування, володіння навичками музичної творчості).

У діяльності як явищі поведінки людини виокремлюють дві функціонально взаємопов'язані сторони: спонукальну й регулятивну. Регулятивна сторона забезпечує гнучкість і сталість поведінки в різних умовах, що реалізується за допомогою таких психічних проявів, як відчуття, сприймання, увага, мислення, пам'ять, мовлення, здібності, темперамент, характер, емоції. Спонукування забезпечує активність і спрямованість поведінки.

Оскільки професійна діяльність музиканта-педагога має передусім творчий характер, саме такий характер має носити і процес набуття та реалізації ним досвіду у процесі музично-педагогічної діяльності.

Говорячи про мотивацію до музично-педагогічної діяльності студентів педагогічних коледжів, ми хочемо звернути увагу на вікові особливості студентів у який ця діяльність формується. У період юності, на який припадає студентський вік, має місце прояв специфічних закономірностей, важливих для розвитку особистості. У цей період відбувається становлення фахівця, формування його світогляду, ідеалів, переконань. Студентські роки для молоді людини слід розглядати не тільки як підготовку до майбутньої професійної діяльності, але й як першу сходинку до зрілості. К.Д.Ушинський вважав період життя людини від 16 до 22-23 років найбільш вирішальним. Він зазначав: «Тут саме завершується період утворення окремих уявлень, і якщо не усі вони, то значна частина їх групуються в одну мережу, досить широку, аби надати вирішальну перевагу тому чи іншому уявленню у напряму думок людини та її характері» [1].

Відтак студента як людину в цьому віці можна розглядати у трьох іпостасях:

- соціальній, яка обумовлена належністю студента до певної соціальної (академічної) групи і виявляється через виконання ним функцій майбутнього фахівця;
- психологічній, що являє собою єдність психічних процесів, станів і таких властивостей особистості як характер, темперамент, спрямованість, здібності; від яких, власне, й залежить протікання психічних процесів та виникнення психічних станів;
- біологічній, що включає певний тип нервової діяльності, будову аналізаторів, безумовні рефлекси, соматіку, психомоторику, фізичний стан тощо.

Ю.О.Самарин виділив ряд характерних рис та протиріч соціально-психологічного характеру, які мають місце у розвитку студентської молоді в даний конкретний період. У цей час молода людина здійснює вибір професії, оволодіває нею і починає випробувати себе в інших сферах життя, самостійно планує свою діяльність і поведінку, активно відстоює самостійність суджень і дій. У цьому віці формуються світогляд, етичні та естетичні погляди на основі синтезу наявних знань, життєвого досвіду, самостійних міркувань і дій.

Потрібно враховувати ще й той факт, що проблема малої обізнаності стосовно професії в період навчання в коледжі, якою оволодіває студент в даному навчальному закладі, є доволі поширеною. О.А.Столбнікова стверджує, що за даними численних досліджень, до 80% абітурієнтів різних вузів мають слабкі або зовсім не мають адекватних уявлень про свою майбутню професію [6, с.59]. Тому нормою для студентів педагогічних коледжів, стала така зовнішня мотивація як «навчання заради оцінок (стипендії, диплома).

Цю тенденцію категорично не можна вважати нормою, тому що ми маємо справу з життями людей, котрі при неправильному втручанні з боку дорослих можуть непоправно змінитись і цим перекреслити всі мрії та сподівання в досягненні успіху студентом в тій чи іншій професії, в даному випадку в реалізації себе як вчителя.

Вік студентів, які розпочинають навчання у педагогічному коледжі, можна розглядати як перехідний період між підлітковим етапом розвитку та ранньою юністю. Цей період пов'язаний із розвитком самостійності мислення та інтелектуальної активності. На цьому етапі можливості пізнавальної діяльності відрізняються зростанням продуктивності та критичністю суджень. У юнака формується індивідуальний стиль розумової діяльності, моральна свідомість, ціннісні орієнтації, вибір громадянської позиції. Одним із новоутворень вікового етапу є рефлексивні вміння, широкі соціальні та стійкі пізнавальні інтереси, мотиви самопізнання та саморозвитку. Для цього віку характерним є також прояв юнацького максималізму у критичному оцінюванні суспільних процесів та явищ [2, с.197-199].

У студентів відбуваються якісні зміни у розвитку пізнавальних процесів, «...думка остаточно поєднується зі словом, внаслідок чого утворюється внутрішнє мовлення як основний засіб організації мислення та регуляції інших пізнавальних процесів. Інтелект стає мовленнєвим, а мовлення інтелектуалізованим», що свідчить про виникнення повноцінного теоретичного мислення [3, с.215]. Завдяки розвитку теоретичного мислення особистість здатна аналізувати абстрактні ідеї, шукати суперечності у судженнях.

Навчально-професійна діяльність в цьому віці є провідною. У порівнянні із підлітковим віком, у юнацькому підвищується інтерес до навчання, результати якого вони розглядають як базу для майбутньої професійної діяльності. Тому студентів цікавить та інформація, ті навчальні дисципліни, які будуть «корисними» у педагогічній діяльності майбутнього вчителя. Це має бути враховано викладачами, оскільки нереалізованість принципу зв'язку навчання з життям може привести до втрати мотивації.

Отже, період з 16 до 23 років (рання юність) характеризується найбільшими змінами, що визначаються високими показниками розвитку інтелектуальних функцій, тому дуже важливо щоб, дані зміни ні в якому разі не мали згубного характеру, а максимально позитивно впливати на особистість студента, виховуючи його духовною особистістю та професіоналом своєї справи. Наші міркування переконують нас у тому, що формування у студентів мотивації до музично-педагогічної діяльності, спрямованої на активізацію їх пізнавальної діяльності та творчої активної роботи у процесі навчання у педагогічному коледжі вимагає того, щоб на цей процеси була звернута увага для запобігання небажаних змін у ставленні студентів до музично-педагогічної діяльності в подальшій їхній роботі.

Література

1. Винославська О.В. Психологія : навчальний посібник. – Київ: ІНКОС, 2005.
2. Вікова психологія: практикум : навч.-метод. посіб. / за наук ред. О. П. Щотки. – Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2008. – 309 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. Вид. 2-ге, доп. – К. : Каравела, 2007. – 400 с.
4. Морозова Ольга Олександрівна Методика формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики Спеціальність: 13.00.02 Обсяг: 248 стор. ВНЗ: Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова Дата: 14.03.11.
5. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: Монографія / За заг. ред. І.А. Зязюна – К.: Наукова думка, 2003. – 276 с.

6. Столбникова Е. А. Развитие критического мышления студентов педагогического вуза в процессе медиаобразования (на материале рекламы): монография / Е. А. Столбникова. – Таганрог : Кучма, 2006. – 160 с.

УДК 37.016 : 78

Чжуан Гуань

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИКИ ЗАСОБОМ ПОЄДНАННЯ ФОРМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Специфіка процесу формування творчої активності на уроках музики розглядається в контексті двох підходів: гуманно-естетичного та компетентнісного (останній розглядається як сучасний симбіоз традиційних підходів: культурологічного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, дидактоцентричного та ін.). Визначено принципи навчання, серед яких: принцип загальності і доступності творчої діяльності; принцип педагогічної підтримки і партнерської взаємодії вчителя і учнів; принцип оптимального поєднання форм навчальної діяльності; принцип збалансованості розвитку емоційної, інтелектуальної і фізичної сфер особистості молодшого школяра; принцип варіативності змісту творчої діяльності дітей; принцип рефлексії результатів творчої діяльності.

Ключові слова: методологічні підходи, принципи навчання, творча активність, учні початкової школи.

Чжуан Гуань. Принципы формирования творческой активности младших школьников средствами сочетания форм учебной деятельности на уроках музыки. Специфика процесса формирования творческой активности форм рассматривается в контексте двух подходов: гуманно-эстетического и компетентностного (последний рассматривается как современный симбиоз традиционных подходов – культурологического, деятельностного, личностно-ориентированного, дидактоцентрического и др.). Определены принципы обучения, среди которых: принцип всеобщности и доступности творческой деятельности; принцип педагогической поддержки и партнерского взаимодействия учителя и учащихся; принцип заинтересованности творческой деятельностью; принцип оптимального сочетания форм учебной деятельности; принцип сбалансированности развития эмоциональной, интеллектуальной и физической сфер личности младшего школьника; принцип вариативности содержания творческой деятельности детей; принцип рефлексии результатов творческой деятельности.

Ключевые слова: методологические подходы, принципы обучения, творческая активность, ученики начальной школы.

Chuang Guan. Principles of formation of creative activity of younger schoolboys by means of combinations of forms of educational activity at music lessons. The specificity of the process of formation of creative activity of forms is seen in the context of two approaches: the humane and aesthetic competence (the latter is regarded as a modern symbiosis of the traditional approaches of cultural studies, activity-based, student-centered, Galactocentric etc.). Principles of learning, among which: the principle of universality and accessibility of creative activity; the principle of pedagogical support and partnership of teachers and students; the principle of interest in creative activities; the principle of optimal combination of forms of educational activity; the principle of balanced development of emotional, intellectual and physical spheres of personality of the younger school student; the principle of variation of creative activity of children; the principle of reflection of results of creative activity.

Keywords: methodological approaches, principles of teaching, creative activity, elementary school students.